

หลักอริยสัจ 4: การยุติความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศซูดาน* FOUR NOBLE TRUTHS: ENDING THE POLITICAL CONFLICT IN SUDAN

พระมหาสถิตย์ สุทธิมน (ราชวงศ์), พระไกรสร สุมน (กันมา),
พระสุริยันต์ จิตตกาโร (วงศ์สุวรรณ)

Phramaha Sathit Sutemano (Ratchawong), Phra Kaison Sumano (Kunma)

Phra Suriyan Jittakaro (Wongsuwan)

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

Corresponding Author E-mail: rockhop8899@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์บริบทความขัดแย้งทางการเมืองประเทศซูดาน และนำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 เป็นการบูรณาการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากโลภะ โทสะ และโมหะ เปลี่ยนจากการแก้แค้นสู่การให้อภัย จากความรุนแรงสู่สันติภาพยั่งยืน ผลการศึกษาพบว่า 1. ทุกข์ (ความทุกข์) คือ ความเจ็บปวดของประชาชนในภาวะสงคราม ซึ่งส่งผลให้ผู้คนจำนวนมากต้องเผชิญ ความสูญเสียทั้งชีวิต มีการพลัดถิ่น ความอดอยากและความไม่มั่นคงทางอาหาร การสูญเสียชีวิตของพลเรือน และวิกฤตสุขภาพและโรคระบาด 2. สมุทัย (เหตุแห่งทุกข์) คือ รากเหง้าของความขัดแย้งทางการเมือง ในซูดานมาจากกิเลส ได้แก่ โลภะ ความอยากได้อำนาจและทรัพย์สิน โทสะ จากความโกรธ ความแค้น และความไม่เท่าเทียมทางชาติพันธุ์ ศาสนา และ โมหะ ความหลงใหลในอุดมการณ์และอัตลักษณ์จนมองฝ่ายตรงข้าม เป็นศัตรู 3. นิโรธ (ความดับทุกข์) คือ การดับทุกข์ด้วยสันติภาพที่เกิดจากเมตตา การปล่อยวางอดีตและการเยียวยาความหวาดกลัว ความไม่ไว้วางใจที่สะสมจากสงคราม คือ การฟื้นฟูศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การให้อภัย การยอมรับความจริง รวมถึงการส่งเสริมการศึกษาและลดอคติทางชาติพันธุ์ในระยะยาว เพื่อสร้าง สันติภาพที่ยั่งยืน 4. มรรค (หนทางดับทุกข์) คือ แนวทางดับทุกข์และคลี่คลายความขัดแย้งซูดานอย่างยั่งยืน โดยประยุกต์ มรรคมงคล 8 เป็นกรอบแก้ปัญหาเชิงโครงสร้าง ได้แก่ 1. สัมมาทิฐิ คือ ส่งเสริมความเข้าใจ ข้ามชาติพันธุ์และศาสนา ลดอคติ 2. สัมมาสังกัปปะ คือ ลดความเกลียดชังและความต้องการครอบงำอำนาจ 3. สัมมาวาจา คือ ลดวาทกรรมสร้างความเกลียดชังและข่าวปลอม 4. สัมมากัมมันตะ คือ ยุติความรุนแรง และการละเมิดสิทธิมนุษยชน 5. สัมมาอาชีวะ คือ ป้องกันการใช้อำนาจรัฐแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว 6. สัมมาวายามะ คือ มุ่งสร้างสันติภาพอย่างต่อเนื่องและตัดวงจรความเกลียดชัง 7. สัมมาสติ คือ ลดการตัดสินใจด้วยอารมณ์และพฤติกรรมหุนหันของผู้นำ และ 8. สัมมาสมาธิ คือ ส่งเสริมความสมดุล ทางอารมณ์ในการตัดสินใจเชิงนโยบาย

คำสำคัญ: อริยสัจ 4; เมตตาธรรม; ยุติความขัดแย้ง; การเมือง; ประเทศซูดาน

Abstract

Objectives of this article were to analyze the context of the political conflict in Sudan, and to present an approach for applying the Four Noble Truths (Ariya Sacca). This was an integrated attempt to resolve problems arising from Lobha, greed, Dosa, hatred, and Moha,

*Received October 26, 2025; Revised February 9, 2026; Accepted February 19, 2026

delusion. The approach was focused on shifting from vengeance to forgiveness and from violence to sustainable peace. The study's findings were structured around the Four Noble Truths: 1. Dukkha, Suffering; The suffering was identified as the pain experienced by the people under wartime conditions, which resulted in massive losses of life, displacement, starvation, food insecurity, civilian deaths, and health/epidemic crises. 2. Samudaya, origin of Suffering; The root causes of the political conflict in Sudan were found to stem from defilements, Kilesa, Greed, Lobha The desire for power and resources, hatred, Dosa, rooted in anger, resentment, and ethnic/religious inequality, and delusion, Moha, the attachment to ideologies and identities, leading to the perception of opponents as enemies. 3. Nirodha, the cessation of suffering; the cessation of suffering was defined as the establishment of peace through compassion, Metta, the letting go of the ego, and the healing of the accumulated fear and distrust from the war. This was considered to involve the restoration of human dignity, forgiveness, acceptance of truth, and the promotion of long-term education and reduction of ethnic prejudice to build sustainable peace. 4. Magga, the path to the cessation of suffering; The Path was presented as a sustainable approach to end suffering and resolve the Sudanese conflict by applying the Eightfold Path, Atthangika-magga, as a framework for structural resolution: Right View, Samma Ditthi; Ethnic and religious understanding was promoted, and prejudice was reduced. Right Intention, Samma Sankappa; hatred and the desire for domination of power were reduced. Right Speech, Samma Vaca; hate speech and fake news were decreased. Right Action, Samma Kammanta; violence and human rights violations were ceased. Right Livelihood, Samma Ajiva; the use of state power for private gain was prevented. Right Effort, Samma Vayama; continuous peace-building was focused on, and the cycle of hatred was broken. Right Mindfulness, Samma Sati; emotional decision-making and rash behavior by leaders were mitigated and Right Concentration, Samma Samadhi; emotional balance in policy decisions was fostered.

Keywords: Four Noble Truths; Mettadham; Ending Conflict; Politics; Sudan

บทนำ

ประเทศ ซูดาน (Sudan) เป็นหนึ่งในประเทศที่ประสบกับความขัดแย้งทางการเมืองและสงครามกลางเมืองอย่างต่อเนื่องยาวนานตั้งแต่ได้รับเอกราชจากอังกฤษและอียิปต์ในปี ค.ศ. 1956 ความขัดแย้งดังกล่าวมิใช่เพียงปัญหาชั่วคราว แต่เป็น “รอยแผลทางประวัติศาสตร์” ที่สะสมมาจากโครงสร้างสังคมการเมือง และเศรษฐกิจที่ไม่เท่าเทียม (Sabr, 2025) ในอดีต ซูดานเป็นดินแดนที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมอย่างมาก กลุ่มประชากรในภาคเหนือส่วนใหญ่เป็นชาวอาหรับมุสลิม ในขณะที่ภาคใต้และภูมิภาคคาร์ฟูร์มีประชากรเป็นชนพื้นเมืองแอฟริกันที่นับถือศาสนาคริสต์หรือความเชื่อดั้งเดิม ความแตกต่างดังกล่าวได้ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำในเชิงอำนาจและทรัพยากร รัฐบาลที่มีฐานอำนาจจากภาคเหนือมักถูกวิพากษ์ว่า “กดขี่” หรือ “ละเลย” ภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศ (The MATTER, 2019; องค์การรักษาคความปลอดภัยฝ่ายพลเรือนสำนักข่าวกรองแห่งชาติ, 2568)

ความขัดแย้งระหว่างเหนือ – ใต้ นำไปสู่สงครามกลางเมืองครั้งแรก (First Sudanese Civil War) ตั้งแต่ปี 1955 – 1972 และสงครามครั้งที่สองในปี 1983 – 2005 ซึ่งส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตนับล้านคน สงครามนี้ยุติลงด้วยข้อตกลงสันติภาพที่นำไปสู่การแยกตัวของประเทศซูดานใต้ (South Sudan) ในปี 2011 อย่างไรก็ตาม การแยกประเทศไม่ได้ยุติความรุนแรงอย่างแท้จริง เพราะภายในซูดานเองยังมีความขัดแย้งทางอำนาจระหว่างกองทัพและกลุ่มการเมืองต่าง ๆ (Center for Preventive Action, 2025) ต่อมาในปี ค.ศ. 2019 ประชาชนซูดานได้ลุกขึ้นประท้วงขับไล่ประธานาธิบดี โอมาร์ อัล-บาชีร์ (Omar al-Bashir) ซึ่งครองอำนาจมานานกว่า 30 ปี หลังการโค่นล้มอัล-บาชีร์ ประเทศเข้าสู่ช่วงการเปลี่ยนผ่านทางการเมือง (Transitional Period) แต่กลับเกิดความขัดแย้งภายในรัฐบาลระหว่าง กองทัพรัฐบาล (Sudanese Armed Forces: SAF) และกองกำลังสนับสนุนรวดเร็ว (Rapid Support Forces: RSF) ซึ่งแต่เดิมเคยเป็นพันธมิตรกันในการโค่นล้มรัฐบาลทหารชุดเดิม แต่ต่อมาได้กลายเป็นศัตรูทางอำนาจ (Hassan, 2023; อัยย์ลดา แซ่ไคว้, 2566) และต่อมาความขัดแย้งระหว่าง SAF และ RSF ปะทุขึ้นอีกครั้งอย่างรุนแรงในเดือนเมษายน ค.ศ. 2023 โดยมีการสู้รบในกรุงคาร์ตุม (Khartoum) และแคว้นดาร์ฟูร์อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ประชาชนกว่า 12 ล้านคนต้องอพยพ และมีผู้เสียชีวิตนับแสนคน โครงสร้างพื้นฐาน เช่น โรงพยาบาล โรงเรียน และระบบสาธารณสุขถูกทำลายอย่างสิ้นเชิง ทำให้ซูดานตกอยู่ในภาวะ “รัฐล่มสลาย (Failed State)” (Amnesty International, 2023) ในเชิงมนุษยธรรม สงครามครั้งนี้ได้สร้าง “ทุกข์” อย่างลึกซึ้งต่อประชาชน ทั้งความอดอยาก โรคระบาด การสูญเสียคนในครอบครัว และความสิ้นหวังต่ออนาคต เด็กจำนวนมากต้องพลัดพรากจากโรงเรียน และสตรีตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงทางเพศ ปัญหาเหล่านี้ไม่เพียงเป็นผลของสงครามเท่านั้น แต่ยังสะท้อน “ทุกข์เชิงโครงสร้าง” ที่เกิดจากความไม่เท่าเทียม ความโลภ และการยึดมั่นในอำนาจ (Hassan, 2023; UNHCR, 2025)

จากเหตุดังกล่าว การมองปัญหาซูดานผ่านกรอบของหลักอริยสัจ 4 (ส.ม. 19/1081/367-368) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะช่วยให้เราเข้าใจปัญหาหาหน้อย่างลึกซึ้งในมิติของ “เหตุและผลแห่งทุกข์” ไม่ใช่เพียงในเชิงการเมืองหรือเศรษฐกิจเท่านั้น ได้แก่ 1. ทุกข์ (Dukkha) คือ ความเดือดร้อนของประชาชนจากสงครามและความไม่เป็นธรรม 2. สมุทัย (Samudaya) คือ เหตุแห่งทุกข์ เช่น ความโลภในอำนาจ ความโกรธแค้น และอวิชชาทางการเมือง 3. นิโรธ (Nirodha) คือ การดับทุกข์ ซึ่งหมายถึงการยุติความรุนแรงและอคติ และ 4. มรรค (Magga) คือ หนทางแห่งการดับทุกข์ ผ่านการเจรจา ความเข้าใจ และการยึดมั่นในเมตตาธรรม ทั้งนี้ การนำหลักอริยสัจ 4 มาวิเคราะห์ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองของซูดานจึงเป็นแนวทางที่มีความสำคัญ เพราะช่วยให้มองเห็นรากเหง้าของปัญหาในเชิงจิตวิญญาณและจริยธรรม มากกว่าการมองเพียงด้านโครงสร้างการเมืองหรืออำนาจทางทหารเท่านั้น แต่การวิเคราะห์ยังเปิดโอกาสให้เกิดการตั้งคำถามต่อระบบคิดแบบเดิมที่ใช้ “อำนาจและความรุนแรง” ในการแก้ปัญหา และเสนอทางออกใหม่ที่อิงกับ “สันติธรรมและความเข้าใจร่วมกัน”

ดังนั้น ความสำคัญของการศึกษาประเด็นนี้คือ เพื่อชี้ให้เห็นว่า สันติภาพที่แท้จริงจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการดับเหตุแห่งทุกข์ในใจของผู้คนและผู้นำทางการเมือง การใช้หลักอริยสัจ 4 จึงไม่เพียงเป็นแนวทางทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นแนวคิดสากลในการสร้างความสงบ ความยุติธรรม และการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืนในสังคมมนุษย์

จากความสำคัญของปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศซูดาน ผู้เขียนจึงสนใจทำการศึกษาลหลักอริยสัจ 4: การยุติความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศซูดาน ซึ่งผลจากการเขียนครั้งนี้ จะทำให้เกิดเป็นประโยชน์ต่อประชาชน หน่วยงานต่าง ๆ ที่จะนำผลที่ได้ไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชน สังคม หรือประเทศชาติต่อไป

ความหมายและองค์ประกอบอริยสัจ 4

อริยสัจ 4 มีความหมายตามนัยพระบาลีว่า “ภิกษุทั้งหลาย อริยสัจ 4 ประการเหล่านี้แล เป็นของแท้ อย่างนั้น ไม่คลาดเคลื่อนไปได้ ไม่กลายเป็นอย่างอื่น ฉะนั้น จึงเรียกว่า อริยสัจ” (ส.ม. 19/1083/598) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) และ “... ภิกษุทั้งหลาย เพราะได้ตรัสรู้ อริยสัจ 4 นี้ ตามเป็นจริง พระตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงได้นำมาเรียกว่าเป็นอริยะ” (ส.ม. 19/1707/545) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) หัวใจคำสอนของพระพุทธเจ้าอยู่ที่อริยสัจ 4 ประการ (จตตาริ อริยสัจจანი) ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ในปฐมเทศนาแก่สหายเก่าของพระองค์ คือ ปัญจวัคคีย์ ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน (ปัจจุบันเรียกว่าสารนาถ) ใกล้เมืองพาราณสี ในพระธรรมเทศนากัณฑ์นี้ตั้งที่มีหลักฐานในคัมภีร์ดั้งเดิมนั้น พระองค์ได้ทรงแสดงอริยสัจ 4 ประการไว้เพียงอย่างย่อ แต่ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนารุ่นแรก ๆ มีหลายแห่งที่ได้อธิบายอริยสัจ 4 ประการนี้ซ้ำแล้วซ้ำอีก พร้อมด้วยรายละเอียดมากมาย และหลายแง่หลายทาง ถ้าศึกษาอริยสัจ 4 โดยอาศัยหลักฐานอ้างอิง และคำอธิบาย (จากคัมภีร์) เหล่านี้ เราก็จะารู้เรื่องราวที่ดี และถูกต้องตามคำสอน อันเป็นแกนหลักธรรมทั้งปวงของพระพุทธองค์ตรงตามคัมภีร์ดั้งเดิม อริยสัจ 4 ประการ คือ

1. ทุกข์ คือ ความทุกข์
2. สมุทัย คือ การเกิดขึ้น หรือสาเหตุแห่งทุกข์
3. นิโรธ คือ ความดับทุกข์ และ
4. มรรค คือ ทางที่นำไปสู่ความดับทุกข์

อริยสัจ 4 (The Four Noble Truths) หมายถึง ความจริงอันประเสริฐ, ความจริงที่ทำให้ผู้เข้าถึงกลายเป็นอริยะ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559) ซึ่งประกอบด้วย 1. ทุกข์ (Dukkha : Suffering) หมายถึง ความทุกข์ สภาพที่ทนได้ยาก สภาพที่บีบคั้น ชัดแจ้ง บกพร่อง ไม่ให้ความพึงพอใจแท้จริง ความปรารถนาไม่สมหวัง 2. สมุทัย (Samudaya : the Cause of Suffering) หมายถึง เหตุเกิดแห่งทุกข์ สาเหตุให้ทุกข์เกิด 3. นิโรธ (Nirodha : the Cessation of Suffering) หมายถึง ความดับทุกข์ ภาวะที่เข้าถึงความหลุดพ้น ไม่ติดข้อง สงบ ปลอดภัย เป็นอิสระ หรือคือ นิพพานนั่นเอง และ 4. มรรค (Magga : the Path Leading to the Cessation of Suffering, the Noble Eightfold Path) หมายถึง ปฏิปทาที่นำไปสู่ความดับทุกข์ ข้อปฏิบัติให้เข้าถึงความดับทุกข์ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า มัชฌิมาปฏิปทาซึ่งแปลว่า ทางสายกลาง โดยมีมรรคาหรือมรรคนั้น มีองค์ 8 ประการ

พระครูสารกิจประยุต (2560) กล่าวว่า อริยสัจ คือ ธรรมเป็นเครื่องดับทุกข์เป็นไปในลักษณะของการวิเคราะห์ของการแก้ไขปัญหาให้ถูกต้องและถูกจุด รู้เท่าทันปัญหามี 4 ด้าน 1. ทุกข์ 2. สมุทัย 3. นิโรธ และ 4. มรรค ทุกข์ คือ ความไม่สบายกาย มีลักษณะบีบคั้น ทนได้ยาก สมุทัย เหตุให้เกิดทุกข์ได้แก่ ตัณหา 3 มรรค เป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ความดับทุกข์ ได้แก่ มรรคมีองค์ 8 ประการ เป็นหนทางการดับทุกข์และนิโรธ คือ การดับทุกข์ ได้แก่ การดับทุกข์หรือกิเลสตัณหาให้สิ้นไป

สรุป อริยสัจ 4 สามารถประยุกต์ใช้ในการช่วยแก้ปัญหาชีวิตและสังคมได้โดยให้มองเห็นปัญหาตามจริง (ทุกข์) วิเคราะห์หาสาเหตุเชิงลึก (สมุทัย) มองเป้าหมายแห่งการดับปัญหาและความขัดแย้ง (นิโรธ) และใช้แนวปฏิบัติที่ถูกต้องทั้งด้านความคิด การกระทำ และโครงสร้างสังคมเพื่อแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน (มรรค)

ความหมายความขัดแย้ง

ความขัดแย้ง (Conflict) คือ สถานการณ์ที่บุคคลหรือกลุ่มมีเป้าหมาย ความต้องการ ความเชื่อ หรือค่านิยมที่ไม่สอดคล้องกัน ทำให้เกิดความตึงเครียดหรือการต่อสู้กัน ตัวอย่างสาเหตุ เช่น การรับรู้ผิด ทรัพยากรจำกัด หรือมุมมองที่ต่างกัน

ความขัดแย้งตามแนวคิดพระพุทธศาสนานั้น แบ่งเป็น 2 ประเด็น คือประเด็นแรกความหมายของความขัดแย้งในแง่ของธรรมหมายถึง การที่บุคคล หรือกลุ่มบุคคลมีความต้องการความเห็น การปฏิบัติ

ค่านิยมและโครงสร้างที่มีความขัดกันไม่ลงรอยกัน ความหมายของความขัดแย้งในแง่ของธรรม มีหลายนัย กล่าวคือ ความบาดหมาง (ภณฺฑน) (อง.ตีก. 20/125/371-372) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) การทะเลาะ (กลท) การแก่งแย่ง (วิคฺคท) การวิวาท (วิวาท) การมุ่งร้ายกัน (เมธคา) การถกเถียงกัน (โวหาร) (ขุ.ม. 29/97/297-304) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) และประเด็นที่สองความหมายในแง่ของวินัย หมายถึง ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในหมู่สงฆ์ที่เรียกว่าอธิกรณ สาเหตุแห่งความขัดแย้งตามหลักพระพุทธศาสนา คือ ตัณหา หรือความทะยานอยาก ความต้องการสิ่งเสพปรนเปรอ เรียกว่า ตัณหา ที่มุ่งประสงค์เอาเวทนา และต้อง สิ่งสำหรับเอามาเสพเสวยเวทนาหรือสิ่งที่จะปรนเปรอตัวตน และความต้องการคุณภาพชีวิต เรียกว่า ฉันทะ (พระเทพเวที (ป.อ. ปยุตฺโต), 2532) โดยทั้งหมดที่กล่าวมานั้นถือว่าเป็นกิเลสที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง อัน จะก่อให้เกิดแต่ความเสียหายทั้งแก่ตนเองและสังคมโดยฝ่ายเดียว พระพุทธศาสนาถือว่าเมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้นแล้วย่อมส่งผลต่อความผาสุกของสังคมได้โดยไม่ต้องสงสัย

พอลดี (Pondy, 1967) กล่าวถึงความหมายของความขัดแย้งว่า ความขัดแย้ง หมายถึง พฤติกรรม ของบุคคลที่เป็นเงื่อนไขของความไม่ลงรอยกันในเรื่องวัตถุประสงค์ระหว่างบุคคลหรือกลุ่มที่มีค่านิยม และเป้าหมายแตกต่างกันจึงแสดงออกในการขัดขวางในเรื่องความสำเร็จในเรื่องเดียวกันของผู้อื่นอย่างจงใจ และยังมีความรู้สึกเป็นศัตรูอีกด้วย

ส่วนโทมัส และคิลแมนน์ (Thomas & Kilmann, 1974) นิยามความหมายของความขัดแย้งว่า ความขัดแย้ง เป็นสภาพความกังวลของบุคคลที่ปรากฏออกมาในลักษณะของการไม่ลงรอยกัน ความกังวล ดังกล่าว จะเป็นสิ่งใดก็ได้ที่บุคคลให้ความสนใจ หากความกังวลเป็นของบุคคลในองค์กรก็มักจะเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในเรื่องการจัดสรรทรัพยากร การพิจารณาข้อเท็จจริงเพื่อการแก้ปัญหา รวมไปถึงการสนับสนุน กลยุทธ์ที่แตกต่างออกจากเดิม

สรุป ความขัดแย้ง คือ ภาวะที่บุคคลหรือกลุ่มมีเป้าหมาย ความต้องการ ความเชื่อ หรือค่านิยม ที่ไม่สอดคล้องกัน จนเกิดความตึงเครียดหรือการปะทะกัน สาเหตุสำคัญอาจมาจากการรับรู้คลาดเคลื่อน ทรัพยากรจำกัด หรือมุมมองต่างกัน

สาเหตุความขัดแย้ง

พระพุทธศาสนามองว่า ทุกข์เป็นสภาวะพื้นฐานทางธรรมชาติ ทุกข์เกิดเพราะความขัดแย้งบีบคั้นในใจ ของบุคคล ขณะเดียวกันทุกข์ ก็นำไปสู่ความขัดแย้งได้ด้วย ในชีวิตของบุคคลและความเป็นไปในสังคม ไม่สามารถหลีกเลี่ยงความขัดแย้งได้ ไม่ว่าจะความขัดแย้งกับตนเองและความขัดแย้งกับผู้อื่น ความขัดแย้งสามารถ เกิดได้ตลอดเวลา (พระครูสุตพัฒน์นอม (วรเมศร์ จารุณโณ), 2561) ปัญหาความขัดแย้งของมนุษย์มีทั้งปัญหา ชีวิตกายใจ ปัญหาสังคม ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาพื้นฐานเหล่านี้ธรรมที่พระพุทธเจ้าค้นพบจากความจริง ของธรรมชาติแล้วทรงนำมาสอนนั้นแก้ได้หมด โดยการแก้ปัญหาความขัดแย้งในโลกต้องแก้ปมปัญหา 3 อย่าง คือ 1. ตัณหา หรือความใฝ่แสวงหาผลประโยชน์เห็นแก่การเสพบริโภคบำรุงบำเรอ 2. มานะ หรือความ ทะเยอทะยานแสวงอำนาจต้องการความยิ่งใหญ่ และ 3. ทิฏฐิ หรือการติดยึดในความเชื่อถือมั่นในลัทธิ อุดมการณ์ที่ไม่เปิดกว้างรับฟังใคร (ขุ.ม. 29/74/157) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) และนอกจากนั้น แล้วความขัดแย้งยังมีสาเหตุจากความใจแคบหรือความหวงแหนกีดกัน “มัจฉริยะ 5” คือ 1. ที่อยู่อาศัย ท้องถิ่น ดินแดน 2. พวกเหล่าเกี่ยวกับเรื่องพรรคพวก พงศ์เผ่า เหล่ากอหรือชาติพันธุ์ 3. ลาภผลเกี่ยวกับ เรื่องลาภ ทรัพย์สมบัติและผลประโยชน์ต่าง ๆ 4. วรรณะเกี่ยวกับเรื่องชนชั้น สีผิว ผิวพรรณ จำพวก และ 5. ภูมิปัญญาในเรื่องวิทยาการความรู้ ความดีงาม ความก้าวหน้าทางภูมิธรรม ภูมิปัญญา (ที.ม. 10/358/285) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

สรุป พระพุทธศาสนามองว่า ความทุกข์และความขัดแย้งเป็นธรรมชาติของชีวิตและสังคม ซึ่งไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ถ้ามองในแง่ของอริยสัจสี่ ต้นเหตุของความขัดแย้งก็คือ ตัณหา (ความอยาก) มานะ (ความทะเยอทะยาน) ทิฏฐิ (ความยึดติดในความเชื่อ) และถ้ามองหรือพูดในเชิงขยาย ก็คือ มาจากปัจจัยธรรมที่ไปสัมพันธ์กับปัจจัยที่เป็นส่วนของอัตตาที่เกี่ยวกับดินแดน พวกพ้อง ผลประโยชน์ เผ่าพันธุ์ และภูมิปัญญา การแก้ปัญหาต้องใช้ธรรมะที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบเพื่อลดกิเลสเหล่านี้

ภูมิหลังของความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศซูดาน

ความขัดแย้งทางการเมืองของซูดานมีรากลึกจากปัจจัยทางประวัติศาสตร์ ชาติพันธุ์ ศาสนา และโครงสร้างรัฐที่ไม่เท่าเทียมตั้งแต่ยุคอาณานิคม โดยซูดานได้รับเอกราชในปี ค.ศ. 1956 แต่สังคมยังคงแบ่งแยกระหว่าง ภาคเหนือที่เป็นชาวอาหรับมุสลิมกับภาคใต้และดาร์ฟูร์ที่เป็นชนพื้นเมืองแอฟริกัน ซึ่งมีอัตลักษณ์และความเชื่อต่างกันอย่างชัดเจน ความเหลื่อมล้ำด้านอำนาจและทรัพยากรที่รัฐบาลกลางซึ่งถูกครอบงำโดยชนชั้นนำภาคเหนือสร้างขึ้น ได้ก่อให้เกิดความรู้สึกถูกกดขี่ของกลุ่มชาติพันธุ์นอกศูนย์กลาง (Flint & de Waal, 2008)

ความตึงเครียดดังกล่าวนำไปสู่ สงครามกลางเมืองซูดานครั้งที่ 1 (1955 – 1972) และ ครั้งที่ 2 (1983 – 2005) ซึ่งเป็นหนึ่งในสงครามที่ยาวนานที่สุดของทวีปแอฟริกา ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตจำนวนมาก และสร้างความแตกแยกทางสังคมอย่างลึกซึ้ง ความขัดแย้งยังนำไปสู่การแยกตัวของ ซูดานใต้ในปี 2011 หลังการลงนามข้อตกลงสันติภาพ (SAPA, 2025) อย่างไรก็ตาม แม้ซูดานใต้จะแยกตัวออกไป ความรุนแรงยังคงดำเนินต่อ โดยเฉพาะในดาร์ฟูร์ซึ่งเผชิญการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์และการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรง (The MATTER, 2019)

หลังจากการลุกฮือของประชาชนที่โค่น โอมาร์ อัล-บาชีร์ ในปี 2019 ประเทศเข้าสู่ช่วงเปลี่ยนผ่านสู่รัฐบาลพลเรือน แต่กลับเกิดความขัดแย้งครั้งใหม่ระหว่าง กองทัพซูดาน (SAF) กับกองกำลัง RSF ซึ่งแข่งขันกันเพื่ออำนาจนำของรัฐ ความขัดแย้งปะทุรุนแรงในปี 2023 ส่งผลให้โครงสร้างรัฐล่มสลาย ประชาชนพลัดถิ่นหลายล้านคน และเกิดวิกฤตด้านมนุษยธรรมครั้งใหญ่ที่สุดครั้งหนึ่งในภูมิภาคแอฟริกา (United Nations, 2025)

สรุป ความขัดแย้งทางการเมืองของซูดานเกิดจากความเหลื่อมล้ำทางชาติพันธุ์ ศาสนา และโครงสร้างรัฐที่เอื้อประโยชน์ต่อชนชั้นนำส่วนกลาง ทำให้กลุ่มนอกศูนย์กลางรู้สึกถูกกดขี่จนเกิดสงครามกลางเมืองยาวนาน และนำไปสู่การแยกตัวของซูดานใต้ในปี 2011 แม้หลังโค่นรัฐบาลทหารปี 2019 ประเทศเข้าสู่ช่วงเปลี่ยนผ่าน แต่ความขัดแย้งระหว่างกองทัพซูดานและกองกำลัง RSF กลับปะทุเป็นสงครามครั้งใหม่ในปี 2023 ส่งผลให้รัฐล่มสลาย ประชาชนอพยพจำนวนมาก และเกิดวิกฤตมนุษยธรรมรุนแรงต่อเนื่อง

อริยสัจ 4: บริบทความขัดแย้งทางการเมืองประเทศซูดาน

อริยสัจ 4 ซึ่งประกอบด้วย ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค (ส.ม. 19/1081/367-368) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนา ที่อธิบายกระบวนการของความทุกข์ และแนวทางดับทุกข์อย่างเป็นระบบ เมื่อนำมาประยุกต์ใช้เพื่อทำความเข้าใจ “ความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศซูดาน” จะช่วยเปิดมุมมองเชิงจิตวิทยาและจริยธรรมต่อปัญหาความรุนแรงทางสังคมและการเมือง ซึ่งมีได้เป็นเพียงการต่อสู้ทางอำนาจเท่านั้น แต่ยังเป็นภาพสะท้อนของ “ทุกข์ทางโครงสร้าง” (Structural Suffering) ที่ฝังรากลึกในจิตใจและระบบสังคม (Osman et al, 2025) ซึ่งหลักอริยสัจ 4 สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์และเข้าใจแก่นแท้ของปัญหาและแนวทางการเจรจายุติความขัดแย้งได้ ดังนี้

1. ทุกข์ (ความทุกข์) คือความเจ็บปวดของประชาชนในภาวะสงคราม ซึ่งส่งผลให้ผู้คนจำนวนมากต้องเผชิญความสูญเสียทั้งชีวิต ความเป็นอยู่ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ได้แก่

1.1 การพลัดถิ่น (Displacement) คือ ชุมชนมีประชากรพลัดถิ่นภายใน (IDPs) จำนวนมหาศาล อันเนื่องมาจากความรุนแรงของสงครามระหว่างกองทัพรัฐบาล (SAF) กับกลุ่ม RSF ซึ่งทำลายโครงสร้างพื้นฐานและบังคับให้ผู้คนต้องหนีออกจากบ้านของตน โดยปัจจุบันชุมชนมีผู้พลัดถิ่นภายในประเทศ (IDP) ประมาณ 11,301,340 คน ซึ่งรวมถึงผู้พลัดถิ่นทั้งก่อนและหลังความขัดแย้งเริ่มต้นขึ้น ผู้พลัดถิ่นส่วนใหญ่พลัดถิ่นจากคาร์ทุม ดาร์ฟูร์ใต้ และดาร์ฟูร์เหนือ มีผู้อพยพเกือบสี่ล้านคนข้ามพรมแดนไปยังประเทศเพื่อนบ้าน โดยส่วนใหญ่ข้ามพรมแดนไปยังอียิปต์ ซูดานใต้ และซาอุดีอาระเบีย (IOM, 2025)

1.2 ความอดอยาก (ความไม่แน่นอนทางอาหาร) คือ ความรุนแรงต่อการเกษตรและความไม่ปลอดภัยส่งผลให้หลายครอบครัวไม่สามารถปลูกพืชหรือเข้าถึงเมล็ดพันธุ์ได้ (Utkina, 2025) และราคาสินค้าอาหารพุ่งสูงเพราะตลาดถูกทำลาย บวกกับขาดการเข้าถึงทรัพยากร ทำให้ประชาชนจำนวนมากขาดอาหารอย่างรุนแรง OCHA เน้นย้ำว่า ต้องเร่งช่วยเหลือเกษตรกรในซูดานอย่างเร่งด่วน เพื่อป้องกันความอดอยากและฟื้นฟูความเป็นอยู่ของชุมชนที่เปราะบาง พร้อมย้ำว่า พลเรือนและโครงสร้างพื้นฐานต้องไม่ถูกโจมตี ทุกฝ่ายต้องปฏิบัติตามกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศกับปกป้องพลเรือนอย่างเคร่งครัด (Simon, 2025) รวมถึงอัตราความไม่มั่นคงทางอาหาร (Acute Food Insecurity) อยู่ในระดับวิกฤต ซึ่ง UNICEF ระบุว่า มีจำนวนผู้ต้องการความช่วยเหลือระดับ “Hunger/Famine Risk” สูงมาก เช่น รายงาน IPC ล่าสุดระบุว่า ภาวะขาดแคลนอาหารเฉียบพลันในซูดานดีขึ้นเล็กน้อย ณ กันยายน 2568 โดยยังมีประชากรราว 21.2 ล้านคน (ร้อยละ 45) อยู่ในระดับสูง (IPC3+) แต่มีผู้ราว 3.4 ล้านคนที่ไม่อยู่ในภาวะวิกฤตเมื่อเทียบกับการประเมินครั้งก่อน (ธ.ค. 2567 – พ.ค. 2568) (UNICEF, 2025)

1.3 การสูญเสียชีวิตของพลเรือน คือ โครงสร้างอาคารพลเรือน เช่น โรงพยาบาล โรงเรียน ถูกทำลายอย่างหนัก ส่งผลให้การเข้าถึงบริการสาธารณสุข (Badri & Dawood, 2024) และการศึกษาเป็นไปได้ยาก (Karim, 2025) และมีรายงานการเสียชีวิตของพลเรือนจากการโจมตีโดยอาวุธ การปิดล้อม และความไม่ปลอดภัยทั่วไป เช่น ในปี 2567 AOAV บันทึกพลเรือนเสียชีวิตและได้รับบาดเจ็บ 4,478 รายอันเป็นผลจากความรุนแรงที่เกิดจากระเบิด ซึ่งเพิ่มขึ้น 70% จากปี 2566 โดย 98% ของผู้เสียชีวิตที่บันทึกไว้ในปี 2567 เป็นพลเรือน โดย 98% อยู่ในพื้นที่ที่มีประชากรอาศัยอยู่ และในช่วงสามเดือนแรกของปี 2568 AOAV ได้บันทึกผู้เสียชีวิตจากเหตุรุนแรงด้วยระเบิดในซูดานแล้ว 1,926 ราย โดยมากกว่า 99% (1,925 ราย) เป็นพลเรือนเป็นต้น (Gillen, 2025)

1.4 วิกฤตสุขภาพ/โรคระบาด คือ สุขอนามัย (WASH) และโครงสร้างพื้นฐานน้ำและสุขาภิบาลได้รับผลกระทบจากสงคราม ส่งผลให้โรคระบาด เช่น โคลเลราขยายตัว (UN OCHA) (United Nations, 2025) และระบบบริการด้านสุขภาพถูกรบกวน ทำให้การรักษาพยาบาลยากลำบาก โดยเฉพาะในพื้นที่ IDP ที่การเข้าถึงโรงพยาบาลจำกัด โดยเฉพาะเด็กเป็นกลุ่มที่เปราะบางมาก UNICEF ระบุอัตราโภชนาการแย่ง (Acute Malnutrition) ในเด็กสูงมากในบางพื้นที่ (UNICEF, 2025)

ดังนั้น การต่อสู้ระหว่างกองทัพรัฐบาล (SAF) และกองกำลังสนับสนุนรวดเร็ว (RSF) ตั้งแต่ปี 2023 เป็นต้นมา ทำให้เกิดวิกฤตมนุษยธรรมครั้งใหญ่ที่สุดในโลก ผู้คนกว่า 12 ล้านคนต้องอพยพออกจากบ้าน และมีผู้เสียชีวิตนับแสน (Amnesty International, 2023; Norwegian Refugee Council, 2025) “ทุกข์” ในที่นี้จึงมิได้หมายถึงความเจ็บปวดทางกายเท่านั้น แต่รวมถึงความสิ้นหวัง ความกลัว และการสูญเสียศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

2. สมุทัย (เหตุแห่งทุกข์) คือรากเหง้าของความขัดแย้งทางการเมืองในชูดานมาจากกิเลส คือ ความโลภอยากในอำนาจและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติ (โลภะ) เช่น น้ำมันและทองคำ ซึ่งเป็นแหล่งรายได้หลักของประเทศ (Center for Preventive Action, 2025; อัยย์ลดา แซ่ไคว้, 2566) และความโกรธและความแค้นจากความไม่เท่าเทียม (โทสะ) และความหลงใหลในอุดมการณ์หรืออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ (โมหะ) ผู้นำหลายฝ่ายมักอ้าง “ความถูกต้อง” ของฝ่ายตน เพื่อสร้างความชอบธรรมในการใช้ความรุนแรง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการขาดสติและเมตตา ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของทุกข์ในระดับสังคม หรือความเหลื่อมล้ำทางเชื้อชาติ ศาสนา และภูมิภาคยิ่งทำให้เกิดความรู้สึกแบ่งแยก “พวกเราพวกเขา” ซึ่งเป็นรูปแบบของอวิชชาการไม่เห็นความเป็นมนุษย์ร่วมกันของทุกฝ่าย

ดังนั้น “สมุทัย” ในกรณีนี้จึงไม่ได้อยู่เพียงในตัวบุคคล แต่เป็นสมุทัยเชิงระบบ ที่สะท้อนผ่านโครงสร้างการเมืองการศึกษา และสื่อสารมวลชน ซึ่งถูกใช้เป็นเครื่องมือสร้างความเกลียดชัง (VOA Thai, 2021; นิติการุณย์ มิ่งรุจิราลัย, 2562) ความโลภ (โลภะ) ความโกรธ (โทสะ) และความหลง (โมหะ) กลายเป็นพลังผลักดันที่ทำให้วงจรแห่งสงครามดำเนินต่อไปอย่างไม่รู้จัก

3. นิโรธ (ความดับทุกข์) คือการดับทุกข์ด้วยสันติภาพและเมตตา ซึ่งหลัก “นิโรธ” ชี้ให้เห็นถึงความเป็นไปได้ของการดับทุกข์ แม้ในสภาพสงคราม หากผู้นำและประชาชนสามารถปล่อยวางอดีตและยึดถือหลักเมตตาเป็นศูนย์กลางในการสร้างสันติภาพ (พุทธทาสภิกขุ, 2532) ในกรณีของชูดาน การดับทุกข์อาจไม่ใช่เพียงการยุติการยิงปืน แต่หมายถึงการ “เยียวยาความกลัวและความไม่ไว้วางใจ” ที่ฝังอยู่ในใจของผู้คน การสร้างสันติภาพจึงต้องเริ่มจากการยอมรับความจริงและให้อภัยซึ่งกันและกัน (United Nations South Sudan, 2025)

ดังนั้น “นิโรธ” จึงมิใช่เป้าหมายไกลโพ้น แต่เป็นกระบวนการแห่งการฟื้นฟูศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การส่งเสริมการศึกษาเพื่อสันติ และการลดอคติทางชาติพันธุ์ในระยะยาว (World Bank Group, 2025; Money Buffalo, 2023)

4. มรรค (หนทางดับทุกข์) คือ เส้นทางสู่การดับทุกข์อย่างยั่งยืน ซึ่งทางออกของชูดานสามารถประยุกต์ใช้ผ่านหลัก “มรรคมืองค์ 8” โดยแต่ละองค์ประกอบมีลักษณะการประยุกต์ใช้ในบริบทจริง เพื่อยุติความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศชูดาน ได้แก่ 1. สัมมาทิฐิ (ความเห็นชอบ) แก้ไขด้วย ลดอคติทางชาติพันธุ์ ศาสนา และทำให้ทุกฝ่าย “เข้าใจลักษณะของความขัดแย้งอย่างเป็นจริง” 2. สัมมาสังกัปปะ (ความดำริชอบ) แก้ไขด้วย ลดความเกลียดชัง ความพยาบาท และความต้องการครอบงำอำนาจ 3. สัมมาวาจา (การพูดจาชอบ) แก้ไขด้วย ลดวาทกรรมยั่ว ยุ ความเกลียดชัง และข่าวปลอมซึ่งเป็นเชื้อไฟให้สงคราม 4. สัมมาภิมันตะ (การกระทำชอบ) แก้ไขด้วย ยุติการใช้ความรุนแรงต่อพลเรือน การทรมาน การละเมิดสิทธิมนุษยชน 5. สัมมาอาชีวะ (การเลี้ยงชีพชอบ) แก้ไขด้วย ลดการใช้อำนาจรัฐและทรัพยากรเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวของชนชั้นนำ 6. สัมมาวายามะ (ความเพียรชอบ) แก้ไขด้วย ยุติวงจรความเกลียดชังระยะยาว และสร้างความเพียรในการรักษาสันติภาพที่ยั่งยืน 7. สัมมาสติ (การมีสติรู้เท่าทัน) แก้ไขด้วย ลดการตอบสนองด้วยอารมณ์ การตัดสินใจแบบหุนหันพลันแล่นของผู้นำกองกำลัง และ 8. สัมมาสมาธิ (ความตั้งมั่นแห่งจิต) แก้ไขด้วย ป้องกันผู้นำทางการเมือง-ทหารตัดสินใจด้วยอารมณ์โกรธ ความกลัว หรือความโลภ (ที.สี. 9/393/164 (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

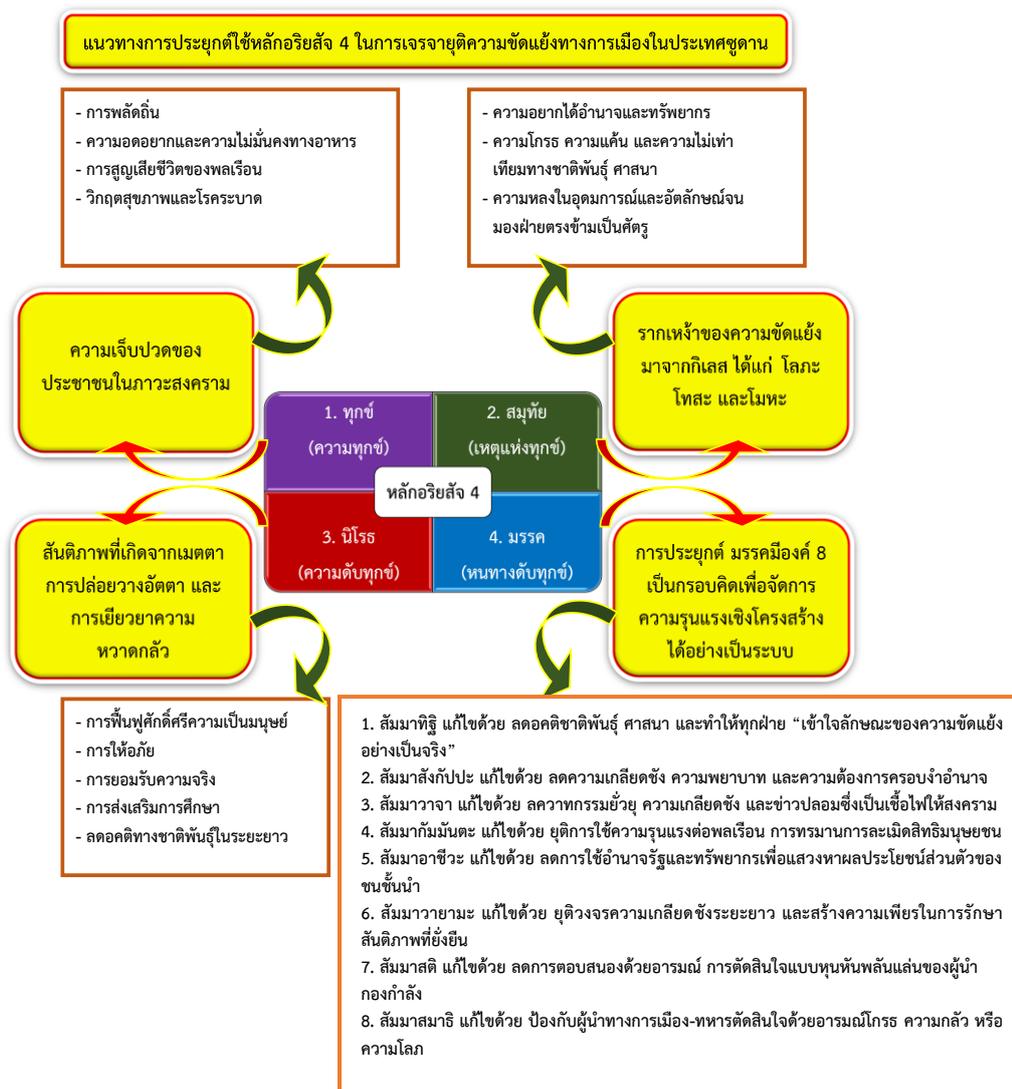
บทสรุป “มรรคมืองค์ 8” เมื่อประยุกต์ใช้ในบริบทชูดาน ไม่ได้เป็นเพียงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา แต่เป็นกรอบคิดเพื่อจัดการความรุนแรงเชิงโครงสร้าง เชิงสังคม และเชิงจิตวิทยาได้อย่างเป็นระบบ ตั้งแต่ระดับบุคคลจนถึงระดับรัฐ โดยชี้ให้เห็นทั้งหนทางยุติสงคราม และหนทางฟื้นฟูสังคมหลังสงคราม ให้กลับมามีศักดิ์ศรีและความเป็นมนุษย์อีกครั้ง

ดังนั้น การวิเคราะห์ตามหลัก อริยสัจ 4 ชี้ให้เห็นว่า ความขัดแย้งทางการเมืองในชูดานไม่ใช่เพียงเรื่องของอำนาจหรือทรัพยากร แต่เป็นเรื่องของจิตใจที่ขาดความเข้าใจในความทุกข์ของผู้อื่น การดับทุกข์จึงต้องเริ่มจากภายใน ทั้งในระดับบุคคลและระดับชาติ การนำหลักพุทธธรรมมาปรับใช้ในการเจรจา การฟื้นฟู และการสร้างสันติภาพ จะช่วยให้ชูดานไม่เพียงรอดพ้นจากสงคราม แต่ยังฟื้นฟู “มนุษยธรรมร่วม” ของโลกได้อีกด้วย

จากการศึกษาเรื่อง หลักอริยสัจ 4: การยุติความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศชูดาน เป็นแนวทางการประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 ในการเจรจายุติความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศชูดาน ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แนวทางการประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 ในการเจรจายุติความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศชูดาน

จากภาพที่ 1 เป็นแนวทางการประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 ในการเจรจายุติความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศชูดาน เป็นการบูรณาการแก้ไขปัญหาที่เกิดจาก โภคะ โทสะ และโมหะ เปลี่ยนผ่านจาก “การแก้แค้น” ไปสู่ “การให้อภัย” และจาก “ความรุนแรง” ไปสู่ “สันติภาพอย่างยั่งยืน” หรือเปลี่ยนวิธีคิดจากการควบคุมด้วยอำนาจ มาเป็นการร่วมมือด้วยปัญญา ได้แก่

1. ทุกข์ (ความทุกข์) คือ ความเจ็บปวดของประชาชนในภาวะสงคราม ซึ่งส่งผลให้ผู้คนจำนวนมากต้องเผชิญความสูญเสียทั้งชีวิต ความเป็นอยู่ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีการพลัดถิ่น ความอดอยาก และความไม่มั่นคงทางอาหาร การสูญเสียชีวิตของพลเรือน และวิกฤตสุขภาพและโรคระบาด

2. สมุทัย (เหตุแห่งทุกข์) คือ รากเหง้าของความขัดแย้งทางการเมืองในชุดานมาจากกิเลส ได้แก่ โลภะ ความอยากได้อำนาจและทรัพยากร เช่น น้ำมันและทองคำ โทสะ จากความโกรธ ความแค้น และความไม่เท่าเทียมทางชาติพันธุ์ ศาสนา และ โมหะ ความหลงใหลในอุดมการณ์และอัตลักษณ์จนมองฝ่ายตรงข้ามเป็นศัตรู

3. นิโรธ (ความดับทุกข์) คือ การดับทุกข์ด้วยสันติภาพที่เกิดจากเมตตา การปล่อยวางอดีตและการเยียวยาความหวาดกลัว ความไม่ไว้วางใจที่สะสมจากสงคราม ในกรณีชุดาน การดับทุกข์จึงไม่ใช่แค่หยุดยิง แต่คือการฟื้นฟูศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การให้อภัย การยอมรับความจริง รวมถึงการส่งเสริมการศึกษาและลดอคติทางชาติพันธุ์ในระยะยาว เพื่อสร้างสันติภาพที่ยั่งยืน

4. มรรค (หนทางดับทุกข์) คือ แนวทางแก้ความขัดแย้งชุดานอย่างยั่งยืน ผ่านการประยุกต์มรรค 8 เป็นกรอบคิดเพื่อจัดการความรุนแรงเชิงโครงสร้างได้อย่างเป็นระบบ ได้แก่ 1. สัมมาทิฐิ แก้ไขด้วยลดอคติชาติพันธุ์ ศาสนา และทำให้ทุกฝ่าย “เข้าใจลักษณะของความขัดแย้งอย่างเป็นจริง” 2. สัมมาสังกัปปะ แก้ไขด้วย ลดความเกลียดชัง ความพยาบาท และความต้องการครอบงำอำนาจ 3. สัมมาวาจา แก้ไขด้วยลดวาทกรรมร้าย ความเกลียดชัง และข่าวปลอมซึ่งเป็นเชื้อไฟให้สงคราม 4. สัมมากัมมันตะ แก้ไขด้วย ยุติการใช้ความรุนแรงต่อพลเรือน การทรมาน การละเมิดสิทธิมนุษยชน 5. สัมมาอาชีวะ แก้ไขด้วย ลดการใช้อำนาจรัฐและทรัพยากรเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวของชนชั้นนำ 6. สัมมาวายามะ แก้ไขด้วย ยุติวงจรความเกลียดชังระยะยาว และสร้างความเพียรในการรักษาสันติภาพที่ยั่งยืน 7. สัมมาสติ แก้ไขด้วย ลดการตอบสนองด้วยอารมณ์ การตัดสินใจแบบหุนหันพลันแล่นของผู้นำกองกำลัง และ 8. สัมมาสมาธิ แก้ไขด้วย ป้องกันผู้นำทางการเมือง-ทหารตัดสินใจด้วยอารมณ์โกรธ ความกลัว หรือความโลภ

สรุป

หลักอริยสัจ 4 ชี้ให้เห็นแก่นแท้ของปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในชุดาน ได้แก่ 1. ทุกข์ (ความทุกข์) คือ ความเจ็บปวดของประชาชนในภาวะสงคราม เช่น การพลัดถิ่น ความอดอยาก การสูญเสียชีวิตของพลเรือน วิกฤตสุขภาพ/โรคระบาด 2. สมุทัย (เหตุแห่งทุกข์) คือ รากเหง้าของความขัดแย้งทางการเมืองในชุดานมาจากกิเลส เช่น ความโลภอยากได้อำนาจและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ (โลภะ) ความโกรธและความแค้นจากความไม่เท่าเทียม (โทสะ) และความหลงใหลในอุดมการณ์หรืออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ (โมหะ) 3. นิโรธ (ความดับทุกข์) คือ การดับทุกข์ด้วยสันติภาพและเมตตา เช่น การเยียวยาความกลัวและความไม่ไว้วางใจ และการยอมรับความจริงและให้อภัยซึ่งกันและกัน และ 4. มรรค (หนทางดับทุกข์) คือ เส้นทางสู่การดับทุกข์อย่างยั่งยืน โดยส่งเสริมให้ทุกฝ่ายลดอคติชาติพันธุ์ ศาสนา เข้าใจความจริงของสถานการณ์ ลดความเกลียดชังและความต้องการครอบงำ ใช้นโยบายที่ไม่ยั่วยุหรือสร้างข่าวปลอม ยุติการใช้ความรุนแรงต่อพลเรือนและการละเมิดสิทธิ ยุติการใช้อำนาจรัฐเพื่อประโยชน์ส่วนตัว สร้างความเพียรในการยุติวงจรความเกลียดชัง มีสติไม่ตอบสนองด้วยอารมณ์ และตั้งมั่นทางจิตเพื่อป้องกันการตัดสินใจที่เกิดจากโทสะ ความกลัว หรือความโลภ และเพื่อให้การยุติความขัดแย้งในชุดานเกิดผลอย่างยั่งยืนตามหลักอริยสัจ 4 ควรดำเนินมาตรการเชิงรูปธรรม คือควรสร้าง “กระบวนการสื่อสาร-เยียวยาอย่างสันติ” ที่ผสมผสานบทบาทผู้นำชุมชนและศาสนาในการลดอคติ ฟื้นฟูความไว้วางใจ และปลูกฝังสติ-เมตตา เพื่อให้ทุกฝ่ายร่วมกันยุติความขัดแย้งอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- นิติการุณย์ มิ่งรุจิราลัย. (2562). ชูदानแผ่นดินแห่งความขัดแย้ง (1). สืบค้น 8 พฤศจิกายน 2568, จาก <https://url.in.th/yGsHt>
- พระครูสารกิจประยุต. (2560). การประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 การแก้ไขปัญหาชีวิต. วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, 17(2), 257-268.
- พระครูสุตพัฒน์โนดม (วรเมศร์ จารุณโณ). (2561). การขจัดความขัดแย้งตามแนวโอวาทปาฏิโมกข์. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. 6(1), 370-380.
- พระเทพเวที (ป.อ. ปยุตโต). (2532). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2559). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 34). กรุงเทพฯ: เอส.อาร์. พรินติ้งแมสโปรดักส์.
- พุทธทาสภิกขุ. (2532). คู่มือมนุษย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ธรรมสภา.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- องค์การรักษาคความปลอดภัยฝ่ายพลเรือนสำนักข่าวกรองแห่งชาติ. (2568). ชูदान : ประเทศที่ไม่ใช่ชาติ. สืบค้น 8 พฤศจิกายน 2568, จาก <https://citly.me/ojbfG>
- อัยย์ลดา แซ่ไคว้. (2566). “วิกฤตชูदान” อาจเป็นสงครามกลางเมืองเมื่อกองทัพแบ่งเป็นสองขั้ว. สืบค้น 8 พฤศจิกายน 2568, จาก <https://url.in.th/gbLYY>
- Amnesty International. (2023). Sudan: New Conflict Escalation Exacerbates 20 Years of Suffering for Civilians in Darfur. Retrieved November 19, 2025, from <https://url.in.th/GXNRS>
- Badri, R. & Dawood, I. (2024). The Implications of the Sudan War on Healthcare Workers and Facilities: A Health System Tragedy. *Conflict and Health*, 18(22), 1-5.
- Center for Preventive Action. (2025). Civil War in Sudan. Retrieved November 19, 2025, from <https://url.in.th/JSvTF>
- Flint, J. & de Waal, A. (2008). *Darfur: A Short History of a Long War*. Zed Books. Retrieved November 19, 2025, from <https://shorturl.asia/SHl86>
- Hassan, T. (2023). Sudan Events of 2023. Retrieved November 19, 2025, From <https://url.in.th/YnfnH>
- IOM. (2025). First Recorded Drop in Sudan Displacement, Yet Humanitarian Crisis Persists. Retrieved November 19, 2025, from <https://citly.me/fMHk1>
- Karim, O. (2025). Hunger and Heightened Insecurity Pushes Sudan to the Brink of Collapse. Retrieved November 19, 2025, from <https://shorturl.asia/TYaBl>
- Money Buffalo. (2023). Sudan is in a Civil War. The Crisis That is Shaking the World, Thailand is Affected. Retrieved November 18, 2025, from <https://url.in.th/geHEy>
- Gillen, N. (2025). Sudan: At Least 100 Civilians Killed by Sudanese Armed Forces Air Strike on El Fasher Market, North Darfur. Retrieved November 19, 2025, from <https://citly.me/mhPf7>
- Norwegian Refugee Council. (2025). The Humanitarian Crisis in Sudan Explained. Retrieved November 19, 2025, from <https://url.in.th/znTBf>

- Osman, W. M. et al. (2025). The Devastating Impact of Conflict in Sudan on Mental Health Services: A Rapid Review. *Discover Mental Health*, 5(1), 1-6.
- Pondy, L. R. (1967). Organizational Conflict: Concepts and Models. *Administrative Science Quarterly*, 12(2), 296-320.
- Sabr, M. el D. (2025). Sudan under Bashir. Retrieved November 19, 2025, from <https://url.in.th/jzqkV>
- SAPA. (2025). Sudan Civil War: History & Implications [6 Root Causes]. Retrieved November 19, 2025, from <https://shorturl.asia/CBGup>
- Simon, D. K. (2025). OCHA: Armed Conflict Is Driving the World's Most Severe Hunger Crises. Retrieved November 19, 2025, from <https://citly.me/ltpJD>
- The MATTER. (2019). What Happened in Sudan? A Summary of The Crisis: Massacres of Civilians After The Dictatorship Was Overthrown, But The Problems Are Not Over. Retrieved November 19, 2025, from <https://url.in.th/chHMw>
- Thomas, K. W. & Kilmann, R. H. (1974). Thomas–Kilmann Conflict Mode Instrument. Tuxedo, NY: Xicom.
- UNHCR. (2025). Sudan Crisis Explained. Retrieved November 19, 2025, from <https://shorturl.asia/H4kwO>
- _____. (2025). Famine Conditions Confirmed in Sudan's Al Fasher and Kadugli But Hunger and Malnutrition Ease Where Conflict Subsides. Retrieved November 19, 2025, from <https://citly.me/UGruE>
- UNICEF. (2025). Humanitarian Situation Report No. 31. Retrieved November 19, 2025, from <https://citly.me/MEifl>
- United Nations South Sudan. (2025). Establishing Trust and Healing Through Transitional Justice. Retrieved November 19, 2025, from <https://citly.me/ZmVdk>
- United Nations. (2025). UN Warns of Worsening Humanitarian Crisis in Sudan As Displacement, Hunger and Disease Escalate. Retrieved November 19, 2025, from <https://citly.me/pZrk2>
- Utkina, I. (2025). Sudan: FAO Scales Up Emergency Response With Seed Distribution Campaign Targeting 7.5 Million People. Retrieved November 19, 2025, from <https://citly.me/C8ulB>
- VOA Thai. (2021). Looking Back at The Background of The Sudanese Coup. Retrieved November 8, 2025, from <https://url.in.th/qwGEC>
- World Bank Group. (2025). Sudan Economic Update. Retrieved November 19, 2025, from <https://shorturl.asia/pqJUo>

